

 <p>Уманський національний університет садівництва</p> <p>Факультет лісового і садово-паркового господарства</p> <p>Кафедра лісового господарства</p>	<p align="center">СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЛІСОВПОРЯДКУВАННЯ»</p> <p>Рівень вищої освіти: <u>Перший рівень (бакалаврський)</u></p> <p>Спеціальність: <u>205 Лісове господарство</u></p> <p>Освітня програма: <u>Лісове господарство</u></p> <p>Навчальний рік, семестр: <u>2023-24 н. р., семестр 7-8</u></p> <p>Курс (рік навчання) <u>4 (4)</u></p> <p>Форма навчання: <u>денна</u></p> <p>Кількість кредитів ЄКТС: <u>8</u></p> <p>Мова викладання: <u>українська</u></p> <p>Обов'язкова /вибіркова: <u>обов'язкова</u></p>
Лектор курсу	Олександр ОСТАПЧУК
Профайл лектора	https://forestry.udau.edu.ua/ua/pro-kafedru/vikladachi-ta-spivrobotniki/ostapchuk-oleksandr-stepanovich.html
Контактна інформація лектора(e-mail)	ostapchuk1958@gmail.com
Сторінка курсу в MOODL	https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=982

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Анотація курсу	Лісовпорядкування вивчається у вищих навчальних закладах для формування у студентів теоретичних знань та практичних навиків в: розумінні теоретичних засад планування заходів з ведення лісового господарства; засвоєнні основних видів стиглості лісу, моделей розрахунку об'ємів користування деревиною та методів інвентаризації лісів; ознайомленні з категоріями лісів та видами особливо захисних лісових ділянок; визначенні шляхів приведення лісового фонду до еталону на принципах безперервного лісокористування; освоєнні методів проведення знімальних робіт і таксації лісу; визначенні розмірів головного користування та інших рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства; упорядкуванні лісів природоохоронного і рекреаційного призначення, лісомисливських господарств; розробці проекту організації і розвитку лісового господарства.
Мета курсу	Курс «Лісовпорядкування» має за мету забезпечити студентів глибокими теоретичними і практичними знаннями, умінням та навикам у галузі впорядкування лісів, складанням проекту організації та розвитку лісового господарства підприємства. Він є завершальним при підготовці бакалавра лісового господарства та опирається на знання практично всіх попередніх дисциплін.

Завдання курсу	Завдання предмету полягає в отриманні студентом навиків проектування лісгосподарських заходів, направлених на забезпечення раціонального, безперервного та невиснажливого користування лісом, підвищення продуктивності лісів, відтворення, охорони та їх захисту.
Компетентності	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі лісового господарства або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів лісівничої науки і характеризується комплексністю та відповідністю природних зональних умов.
Програмні результати навчання	Опрацювати інформаційні джерела з питань впорядкування лісів; аналізувати стан ведення лісового господарства на підприємстві; організувати господарство, розраховувати та обґрунтовувати обсяги користування деревиною та іншими продуктами лісу; вміти проектувати основні лісгосподарські заходи з лісовідновлення, догляду за лісом, його охорони від пожеж, побічні користування; складати проекти рубок лісу та його відновлення; розраховувати економічну ефективність запроєктованих на ревізійний період лісгосподарських заходів.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції/практичні)	Зміст тем курсу	Завдання	Оцінювання (балів)
Перший семестр				
Тема 1. Лісовпорядкування як система заходів з інвентаризації та організації лісового господарства.	2/-	Мета та задачі лісової галузі країни. Завдання лісовпорядкування та зміст лісовпорядних робіт. Забезпеченість лісом деяких країн світу. Потреби економіки країни в деревині та їх забезпеченість. Лісове господарство як галузь народного господарства. Лісовпорядкування – практична система дій по інвентаризації лісів, організації господарства в них, проектування лісгосподарських заходів. Основні завдання лісовпорядних робіт. Розділи пояснюючої записки проекту організації та розвитку лісового господарства підприємства на ревізійний період. Зв'язок лісовпорядкування з іншими дисциплінами. Лісовпорядкування – техніко-економічна дисципліна.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних завдань, наведених в методичних вказівках або в системі дистанційного навчання Moodle	5
Тема 2. Економічні основи лісовпорядкування.	2/2	Державна власність на ліси в Україні. Законодавча база, направлена на розвиток лісгосподарського виробництва. Особливості лісового господарства, як галузі господарства країни. Плановий характер		5

		лісогосподарського виробництва. Лісовпорядкування і лісоуправління. Керівні принципи організації лісового господарства та економічні основи лісовпорядкування. Забезпечення безперервного, всебічного, комплексного використання корисностей лісу в інтересах суспільства – основний принцип лісогосподарської діяльності. Розширене відтворення лісових продуктів та корисностей. Диференційований підхід до організації лісового господарства. Принцип рентабельності виробництва. Державна власність на ліси – економічна основа сучасного лісовпорядкування. Роль і місце лісовпорядкування у плануванні лісогосподарської діяльності. Галузеві особливості лісового господарства	
Тема 3. Господарський поділ лісового фонду України	2/2	Класифікація видів господарського поділу лісового фонду. Народногосподарська організація лісового господарства. Поділ лісів державного лісового фонду на адміністративні одиниці. Лісовий кодекс України про поділ лісів за їх народногосподарським значенням. Віднесення лісів до категорій захисності та виділення особливо захисних земельних ділянок лісового фонду. Повноваження лісовпорядкування щодо переведу лісів з однієї категорії в іншу. Організаційно-господарський поділ - господарська частина, господарська секція, виділ. Поняття про госпчастину та госпсекцію. Підстави для виділення госпсекцій та їх організація. Виділення господарств. Адміністративно-господарський поділ лісового фонду - держлісгосп, лісництво, майстерська дільниця, обхід. Експлуатаційно-господарський поділ - експлуатаційний район, підрайон, ділянка.	10
Проточна перевірка знань			10

Тема 4. Системи та форми лісового господарства.	2/2	<p>Поняття про системи організації лісового господарства та їх класифікація. Системи захисних лісів: лісозаповідна, лісопаркова, лісозахисна. Лісокультурна система експлуатаційних лісів. Головні завдання різних систем організації лісового господарства. Класифікація форм. Форми господарства за походженням: високостовбурне та низькостовбурне. Форми господарства за способами рубки. Лісосічні форми господарства: суцільно лісосічна, насіннево-лісосічна, вибірково-лісосічна. Форми господарств за товарністю насаджень. Диференціація форм господарства в лісах різного цільового призначення. Вибір форми господарства. Встановлення форм господарства при лісовпорядкуванні. Фактори, що впливають на вибір форми господарства.</p>	10
Тема 5. Стиглість лісових насаджень	4/2	<p>Поняття про стиглість лісу та її види. Біологічні (природна та відновлювальна) та економічні (кількісна, технічна, якісна, господарська, захисна) види стиглості лісових насаджень. Біологічна стиглість лісу. Природна стиглість лісу та її ознаки. Приблизний вік природної стиглості основних лісотвірних порід. Відновлювальна (фізична) стиглість лісу. Віки насінневої та порослевої стиглостей насаджень і їх врахування при призначенні насаджень в рубку. Споживчо-економічні види стиглості. Кількісна стиглість насадження. Вік кількісної стиглості та максимальний середній приріст деревостанів. Технічна стиглість лісу. Визначення віків кількісної та технічної стиглостей насаджень. Захисна стиглість. Встановлення віків якісної та господарської стиглостей насаджень.</p>	10
Проточна перевірка знань			10
Тема 6. Об'єкт лісовпорядкування.	2/2	<p>Поняття про об'єкт лісовпорядкування. Структура лісового господарства України.</p>	10

		Обласні лісогосподарські об'єднання, держлісгоспи, державні мисливські господарства. Адміністративно-господарський поділ об'єкту лісовпорядкування. Вивчення природно-історичних умов району розташування об'єкту лісовпорядкування. Аналіз економічних умов. Лісові такси. Аналіз природно-історичних умов району розташування об'єкту лісовпорядкування. Геологічна будова району розташування держлісгоспу. Типи умов місцезростання. Розподіл площ земель лісового фонду за їх категоріями, зміна площі покритих лісовою рослинністю земель. Аналіз розподілу насаджень за переважаючими породами. Оцінка дотримання лісгоспом розрахункової лісосіки, правил рубок головного користування та правил відпуску	
Тема 7. Аналіз виробничої діяльності об'єкта лісовпорядкування за минулий ревізійний період	2/2	Оцінка минулого господарства. Аналіз організації лісового господарства та відпуску деревини. Вивчення лісогосподарської діяльності об'єкту лісовпорядкування. Аналіз лісоуправління та лісозаготівельної діяльності.	10
Тема 8. Вивчення росту, відновлення та санітарного стану лісів	2/2	Вивчення природного відновлення лісу. Вивчення штучного лісовідновлення та лісорозведення. Фітопатологічне обстеження та вивчення санітарного стану лісів. Кількість і характер лісових пожеж та оцінка збитків від них. Стан боротьби з лісопорушеннями. Аналіз лісокультурної справи. Встановлення причин загибелі та незадовільного стану лісових культур.	10
Проточна перевірка знань			10
Всього за семестр			100
	18/14		
Другий семестр			

Тема 9. Підготовчі роботи та організація території до інвентаризації лісу.	2/2	Види лісовпорядних робіт. Розряди лісовпорядкування. Зміст підготовчих робіт до лісоінвентаризації. Лісовпорядні пробні площі та їх класифікація. Проведення першої лісовпорядної наради	5
Тема 10. Інвентаризація лісового фонду	2/2	Лісові знімальні роботи. Колективне тренування таксаторів. Таксація лісу. Картка таксації. Підстави поділу насадження на таксаційні виділи. Визначення таксаційних показників насаджень: порідного складу, віку, відносної повноти, бонітету, запасу на 1 га. Характеристика підросту, підліску, надґрунтового покриву, ґрунту, рельєфу. Обробка матеріалів лісовпорядкування.	5
Тема 11. Проектування головного користування лісом	4/4	Поняття про вік, оборот рубки та оборот господарства. Оптимальний вік головної рубки. Деревний запас та його приріст. Загальне і спеціальне використання лісових ресурсів. Основні положення постанови кабінету міністрів України "Про затвердження Правил рубок головного користування в лісах України". Поняття про нормальний ліс за М. Орловим. Розрахунок лісосік головного користування. Обґрунтування річного обсягу головного користування.	5
Тема 12. Проектування лісгосподарських заходів та їхня економічна ефективність	4/2	Загальне поняття про рубки, пов'язані з веденням лісового господарства, їх класифікація. Проектування рубок догляду за лісом. Розрахунок щорічного обсягу користування деревиною з рубок догляду. Інші рубки, пов'язані з веденням лісового господарства. Розрахунок щорічного обсягу вибіркового та суцільного санітарного рубок і прибирання захаращеності. Проектування лісовідновних рубок в лісах, що втратили свої захисні функції. Проектування лісовідновлення та лісорозведення. Лісокультурний фонд. Потреба в насінневих господарствах та лісорозсадниках. Проектування заходів з охорони та захисту лісу. Проектування лісомеліоративних	5

		робіт. Обґрунтування обсягів лісомеліоративних робіт. Розрахунок ефективності запроєктованих заходів. Обчислення економічного ефекту запроєктованих заходів.	
Проточна перевірка знань			5
Тема 13. Особливості впорядкування захисних лісових насаджень на землях сільськогосподарських формуваль.	2/2	Впорядкування лісів сільськогосподарських формуваль. Порядок проведення лісовпорядних робіт в лісах сільськогосподарських формуваль. Виділення агролісомеліоративних ділянок.	4
Тема 14. Впорядкування лісів рекреаційного призначення.	2/2	Впорядкування лісів зелених зон. Розміри і границі зелених зон та їх встановлення. Лісогосподарська і лісопаркова частини зелених зон. Порядок проведення ландшафтної таксації в об'єкті досліджень, видові точки. Поняття про тип ландшафту, ступінь стійкості та ступінь рекреаційної дигресії лісостанів.	4
Тема 15. Особливості впорядкування гірських лісів.	2/2	Особливості впорядкування гірських лісів. Розподіл лісостанів за крутизною і експозицією схилу, стійкістю ґрунтів до ерозії, потужністю їх профілю. Особливості закладання пробних площ в гірських умовах. Вплив вертикальної зональності на таксаційні показники лісового фонду. Лісоінвентаризація та проектування квартальної сітки в гірських умовах.	4
Тема 16. Особливості впорядкування лісів у зонах радіоактивного забруднення. Особливості впорядкування дубових лісів.	2/2	Впорядкування лісів, забруднених радіонуклідами. Зонування радіаційно-забруднених територій та характеристика трьох зон радіаційного забруднення. Особливості впорядкування та регламентація робіт в лісогосподарських підприємствах, віднесених до чотирьох різних категорій радіаційного забруднення. Особливості впорядкування дубових лісів	4
Тема 17. Побічне користування лісом. Організація	2/2	Поняття про побічні користування, їх класифікація. Проектування заготівлі живиці та побічних користувань	4

спеціалізованих господарств.		лісом. Розрахунок обсягів можливої заготівлі березового соку, дикоростучих плодів, ягід та горіхів. Проектування заготівлі грибів, лікарських рослин та технічної сировини. Інші види побічних користувань лісом. Заготівля меду. Організація господарства на підсочку лісу. Розрахунок щорічного розміру користування живицею. Заходи підвищення продуктивності за підсочених насаджень. Заходи по підвищенню врожайності постійних і тимчасових насінневих ділянок. Організація господарства на горіх, ліщину. Технологічна характеристика ліщників за віком та ступенем густоти, заходи по підвищенню їх продуктивності.	
Проточна перевірка знань			5
Тема 18. Впорядкування мисливських господарств.	2/2	Впорядкування мисливських угідь. Інвентаризація мисливських угідь. Облік чисельності мисливської фауни. Типологія і бонітування мисливських виділів. Проектування експлуатаційних і біотехнічних заходів. Розрахунок ємкості мисливських угідь.	5
Тема 19. Поняття про методи лісовпорядкування.	2/2	Поняття про методи лісовпорядкування. Методи поділу на лісосіки. Принципи розрахунку користування лісом. Метод простого поділу лісу на річні лісосіки. Складний поділ на лісосіки. Методи нормального запасу. Періодні методи лісовпорядкування. Метод Гундесгагена. Розрахунок головного користування лісом за методом Гейера. Періодно-масовий метод лісовпорядкування Гартіга. Періодно-площадний метод Котта. Метод класів віку. Метод класів віку – основний метод сучасного лісовпорядкування. Обчислення середніх таксаційних показників насадження. Ділянковий метод лісовпорядкування. Метод контролю поточного приросту. Особливості інвентаризації лісів при методі ділянкового господарства.	5

		Поєднання методу ділянкового господарства з методом класів віку (комбінований метод лісовпорядкування). Розрахунок головного користування за поточним приростом (метод контролю поточного приросту насаджень).	
Тема 20. Матеріально-технічне та програмне забезпечення Укрдержліспроекту України.	2/2	Структура лісовпорядної служби України. Матеріально-технічне забезпечення Укрдержліспроекту та його характеристика. Програмне забезпечення для функціонування бази даних (БД) та обробки лісовпорядної інформації на ПЕОМ. Фонд нормативно-довідкової інформації (НДІ). Інформаційний фонд лісовпорядного підприємства.	5
Проточна перевірка знань			5
Всього	28/26		
Всього за 2 семестр			70
Екзамен			30
Всього за курс			100

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика оцінювання	В основу рейтингового оцінювання знань закладена 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати здобувач за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, модульного контролю, підсумкового контролю тощо). Встановлюється, що при вивченні дисципліни до моменту підсумкового контролю (іспиту) здобувач може набрати максимально 70 балів. На підсумковому контролі (іспит) студент може набрати максимально 30 балів, що в сумі і дає 100 балів.
Політика щодо академічної доброчесності	Кожний студент зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності. Висока академічна культура та європейські стандарти якості освіти, яких дотримуються в УНУС, вимагають від дослідників відповідального ставлення до вибору інформаційних джерел. Посилання на такі ресурси, як Wikipedia, бази даних рефератів та письмових робіт (Studopedia.org та подібні) є неприпустимим. Письмові завдання з використанням часткових або повнотекстових запозичень з інших робіт без зазначення авторства – це плагіат. Використання будь-якої інформації (текст, фото, ілюстрації тощо) мають бути правильно процитовані з посиланням на автора або джерело інформації
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (за погодженням із деканом факультету)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Методична література

2. Остапчук О.С. Робочий зошит для проведення практичних робіт з навчальної дисципліни «Лісовпорядкування» для студентів факультету лісового і садово-паркового господарства денної і заочної форми навчання. О.С. Остапчук. Умань: 2022. 32 с.

3. Остапчук О.С. Методичні вказівки до розрахункової роботи з дисципліни «Лісовпорядкування» для студентів факультету лісового і садово-паркового господарства денної і заочної форми навчання. О.С. Остапчук. Умань: УНУС. 2022. – 42 с.

Основна література

1. Гірс О.А. Лісовпорядкування / Гірс О.А., Новак Б.І., Кашпор С.М. - К. : Арістей, 2004. - 384 с.

2. Інструкція з впорядкування лісового фонду України. Частина перша. Польові роботи. Ірпінь, Укрдержліспроєкт, 2006. 104 с.

3. Робочі правила з впорядкування лісового фонду України. Частина перша. Польові роботи. Ірпінь, Укрдержліспроєкт, 2004. 67 с.

4. Робочі правила з впорядкування лісового фонду України. Частина друга. Камеральні роботи. Ірпінь, Укрдержліспроєкт, 2004. 72 с.

Додаткова література

1. Правила рубок головного користування. Затверджено Постановою КМУ від 25 травня 2007 р. № 761. К. 2007. 12 с.

2. Правила рубок головного користування в гірських лісах Карпат. Затверджено Постановою КМУ від 22 жовтня 2008р. № 929. К. 2008. 12 с.

3. Пробні площі лісовпорядні. Метод закладання. СОУ 02.02.-37-476:2006. К. Мінагрополітики України, 2006. 32 с.

3. Лісовий кодекс України / Лісовий і мисливський журнал. - 2006. №2. - С. 24 (15 с.).

Інформаційні ресурси

1. Інструкції з впорядкування лісового фонду України [Електроний ресурс] – Режим доступу: dkg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=119314.

2. Лісовпорядкування. ВО «Укрдержліспроєкт». [Електроний ресурс] – Режим доступу: [_www.lisproekt.gov.ua/diyalnist/lisovporyadkuvannya](http://www.lisproekt.gov.ua/diyalnist/lisovporyadkuvannya).

3. Відтворення лісів і лісорозведення. [Електроний ресурс] – Режим доступу: [_https://stud.com.ua/57671/pravo/vidtvorennya_lisiv_lisorozvedennya](https://stud.com.ua/57671/pravo/vidtvorennya_lisiv_lisorozvedennya).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Викладач, доцент кафедри лісового господарства О.С. Остапчук